

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних наук

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія»
Спеціальність С2 Політологія
Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол № 02 від 26.08.2025 р.

Завідувач кафедри _____

Монолатій І.С.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Етнополітологія
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Викладач (-і)	Матвієнків Світлана Миколаївна
Контактний телефон викладача	+38(0342)59-61-46
E-mail викладача	svitlana.matviienkiv@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	2. Цикл професійної підготовки. 2.1 Обов'язкові дисципліни 2.1.1 Теоретична підготовка
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Упродовж вивчення курсу згідно розкладу
2. Анотація до курсу	
Дисципліна «Етнополітологія» є нормативною дисципліною зі спеціальності 052 «Політологія» для освітньої програми бакалавр «Політології», яка викладається у 4 семестрі в обсязі 6 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS). Предметом вивчення навчальної дисципліни «Етнополітологія» є аналіз етнополітичної сфери людського буття, виявлення закономірностей і тенденцій етнополітичних процесів, виходу і діяльності етнонаціональних спільнот на політичній арені, їх суперництва і боротьби та співжиття і співпраці між собою та з державою тощо.	
3. Мета та цілі курсу	
Метою курсу є вивчення тенденцій розвитку етнополітичної сфери людського буття; з'ясування закономірностей взаємовідносин етнонаціональних спільнот (етносів, націй, етнічних та національних груп) між собою та з державою; ознайомлення зі шляхами і методами національно-державного будівництва, засадами і принципами демократичної етнонаціональної політики. Завдання курсу полягає: - сформувати в студентів глибокі об'єктивні знання про місце і роль етнонаціональних спільнот у політичному житті суспільства; - підвищити етнополітичну культуру та підготувати до активної участі у національно-державному будівництві і формуванні демократичного правового суспільства; - володіти найновішою методологією аналізу етнополітичних процесів; - орієнтуватись у складних і суперечливих етнополітичних процесах сучасності; - відстоювати права етнічної спільноти та підтримувати справді демократичну етнонаціональну політику; - об'єктивно оцінювати проблеми інтеграції України до Європейського союзу та світового співтовариства; - аналізувати програмні положення і практичні дії різних політичних партій, рухів, організацій в етнополітичній сфері; - відрізняти національну ідею, національні інтереси, патріотизм та націоналізм від шовінізму; - виявляти інтерес і повагу до культурного надбання інших етнічних спільнот, що проживають на території України; - застосовувати юридичні та політичні шляхи і методи врегулювання етнополітичних конфліктів; - підвищувати свою етнополітичну культуру, сприяти її поширенню в студентському середовищі зокрема.	

4. Компетентності			
Інтегральна компетентність			
Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій та методів політичної науки.			
Загальні компетентності			
ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.			
ЗК-7. Здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.			
Спеціальні (фахові, предметні) компетенції			
СК-2 Здатність застосовувати політологічне мислення для розв’язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.			
СК-3 Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.			
5. Результати навчання			
РН06. Знати свої права та обов’язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.			
РН07 Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення			
РН09 Вміти застосовувати політологічне мислення для розв’язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.			
РН10 Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.			
6. Організація навчання курсу			
Обсяг курсу			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		30	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		30	
самостійна робота		120	
Ознаки курсу			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
четвертий	Політологія	другий	нормативний
Тематика курсу			
Тема 1. Етнополітичні погляди мислителів Давньої Греції, Риму та європейських країн епохи Відродження			
Тема 2. Формування етнополітичних знань в епоху Просвітництва			
Тема 3. Етнополітична думка періоду буржуазних революцій			
Тема 4. Розвиток етнополітичних концепцій і теорій у Німеччині XVIII – поч. XIX ст.			
Тема 5. Становлення та розвиток етнополітології як науки			
Тема 6. Етнополітологія як наука: актуальність, предмет, об’єкт та основні закономірності			
Тема 7. Основні методологічні засади етнополітології			
Тема 8. Етнонаціональні форми існування людства			
Тема 9. Етнос та етнонаціональні групи: проблеми визначення			
Тема 10. Нація як ідейно-політичний феномен			

Тема 11. Етнонаціональні спільноти в системі соціально-політичних відносин
Тема 12. Суспільно-політичні та етнонаціональні процеси в сучасному світі
Тема 13. Процес політизації етнічності: стан і перспективи дослідження
Тема 14. Етнополітична інтеграція та дезінтеграція
Тема 15. Процеси національно-державного будівництва та етнополітичної регіоналізації

Перелік питань для обговорення на лекціях та семінарських заняттях, список літератури для підготовки до кожного заняття та завдання для самостійної роботи, перелік індивідуальних науково-дослідних завдань та вимоги до їх виконання розміщені в системі дистанційного навчання.

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Структура розподілу балів передбачає: 1) поточний контроль – 20 балів; 2) написання контрольної роботи – 20 балів; 3) виконання індивідуального завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політологічного характеру – 10 балів (з них 5 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення) Загальна кількість – 50 балів. Підсумковий контроль – іспит, проводиться згідно графіку навчального процесу в останній місяць семестру і виставляється за результатами виконання здобувачем передбачених навчальною програмою видів робіт – 50 балів Разом – 100 балів
Вимоги до письмової роботи	Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль 2) написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо студент не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються з даної дисципліни. 3) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: виявлення розуміння сутності понять і термінів; вміння структурувати основні принципи та методи дослідження; знання теоретичних засад, завдань, методів. Загальна кількість – 20 балів. Контрольна робота на стаціонарі виконується на передостанньому семінарському занятті. На заочній формі навчання роботу потрібно здати за 10 днів до початку сесії в електронному вигляді.
Семінарські заняття	Відвідування та активна участь студентів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ,

	опонування, рецензія, участь у дискусії. На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки. Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні до 100 балів. При переведенні в загальні бали в сумі можна набрати 20 балів. Виступи на семінарських заняттях оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями: – «відмінно» (90-100 балів) – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; – «добре» (70-89 балів)– здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; – «задовільно» (50-69 балів)– здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; – «незадовільно» (0-49 балів)– здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією
--	--

	(обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо. Вимоги до презентації по індивідуальній (самостійній) роботі; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені студентом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач допускається до підсумкового контролю за умови повного виконання всіх видів роботи, передбачених програмою навчальної дисципліни. Належне виконання: 1) змісту питань планів семінарських занять. Для цього необхідно готувати конспекти семінарських занять. Вітається якісна підготовка візуалізованих презентацій для відповідей на семінарські питання. 2) індивідуальної роботи. 3) підсумкової контрольної роботи. Допуск до підсумкового контролю передбачений за умов відсутності жодної заборгованості за лекційні і семінарські заняття та наявності не менше 26 балів, зароблених у різний спосіб під час практичних занять. Заборгованість ліквідується у часі консультативних годин викладача, відповідно до встановленого з ним графіка та форм відпрацювання, які носять індивідуальний для кожного студента характер. Підсумкова оцінка виставляється студенту в кінці семестру за результатами роботи на практичних заняттях, обговорення дискусійних питань, виконаних індивідуальних проектів та контрольних (тестових) завдань та написання екзамену.

8. Політика курсу

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Курс передбачає роботу в колективі. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та доповіді мають бути авторськими оригінальними.

Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-прозапобігання-плагіату/>.

Відвідування занять Відвідування лекцій та семінарських занять для студентів є обов'язковим. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності студента (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт.

Неформальна освіта: Можливе зарахування результатів неформальної освіти у відповідності з Положенням про порядок зарахування результатів неформальної освіти:

[Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника \(Редакція 3\) \(введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.\)](#)

Можливе зарахування окремих тем через проходження відповідних курсів на дистанційних платформах:

Історія України

<https://prometheus.org.ua/prometheus-free/history-ukraine-zno/>

Новітня історія України

<https://prometheus.org.ua/prometheus-free/novitnia-istoriya-ukrayiny/>

9. Рекомендована література

- Андерсон Б. «Західний» націоналізм та «східний» націоналізм: чи є між ними різниця? URL <http://www.ji.lviv.ua/n28texts/anderson.htm>
- Асланов С. А. Етнополітична стабільність держави: політико-правовий аналіз: [монографія]. Ужгород: Ліра, 2016. 462 с.
- Баран В. Д., Баран Я. В. У пошуках джерел українського народу. Вибрані наукові праці. К., 2011. С. 134.
- Бородінов В.Д. Етнополітологія: Навчальний посібник. Донецьк: Каштан, 2008. 396 с.
- Варзар І. М. Політична етнологія: пропедевтичний курс: авторський підручник. 2-ге вид. К.: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. 354 с.
- Винайдення традиції /За ред. Е. Гобсбаума та Т.Рейнджера. К.: НікаЦентр, 2010. 448с.
- Гобсбаум Е. Нації і націоналізм, починаючи з 1780 року: програма, міфи, реальність. К.: Укр. Центр духов.культури, 2010. 286 с.
- Історія політичної думки: навч. енциклопедичний словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / За заг. ред. Н.М. Хоми (В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.). Львів: Новий Світ-2000, 2014. 766 с.
- Історія політичної думки України: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми; [І. Вдовичин, І.Вільчинська, Є. Перегуда та ін.]. Львів: Новий Світ-2000», 2017. 632с.
- Коршук Р.М. Етнополітологія: Навчальний посібник. К.: Алерта, 2011. 200 с.
- Курас І. Етнополітологія. Перші кроки становлення. К.: Генеза, 2004.736с.
- Майборода О. М. Етнічність у міжнародній системі: [монографія]. К.: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2015. 408 с.
- Лопацька, Н. М. Нація, націоналізм та національна ідентичність: історіографічний аспект дослідження. *Культурологічний альманах*, (2), 2023. 89–94.
- Матвієнків С.М. Етнополітологія / Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 6.030104 «Політологія». Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 80с.
- Матвієнків С.М. Преса національних меншин сучасної України (на прикладі м. Івано-Франківська). *Політологічний вісник: збірник наукових праць / голов. ред. В. Ф. Цвих; Київський національний університет імені Тараса Шевченка*. К.: ТОВ «Вадекс», 2020. Вип. 85. С.238-251

- Матвієнків С.М. Громадські організації національних меншин Прикарпаття в суспільно-політичному житті регіону. Політичне життя. Вінниця, 2021. №3. С. 19-24
- Матвієнків С.М. Представництво національних меншин Польщі в органах державної влади. *Krakowskie Studia Małopolskie*, 2022, nr 4 (36). 281-302
- Матвієнків С., Лушагіна Т. Етнонаціональна політика у країнах Вишеградської групи. *Актуальні проблеми політики*. 2024. Вип. 73. С. 62-71
- Міхновський М. Суспільно-політичні твори. Київ. Смолоскип. 2015. 464 с.
- Націоналізм: Антологія. Теорії нації та націоналізму від Йогана Фіхте до Ернста Гелнера. К.: Смолоскип. 2010
- Новікова Л. В. Історія етнічних (національних) меншин в Україні: курс лекцій з вибіркового курсу для студентів освітнього рівня «бакалавр» факультету історії та філософії. Змістовий модуль І. Загальна частина. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2018. 214 с.
- Сич О.М. Український націоналізм: головні підсумки визвольного та перспективи державницького етапу розвитку. *Регіональні студії*. 2018.с. 57-62
- Сорока Ю. Свої, чужі, різні: соціокультурна перспектива сприйняття Іншого Х.: ХНУ імені В. Каразіна, 2012. 332 с.
- Тупіков В. Націогенез українського етносу в сучасності: відголоски минулого через призму століть. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*, (5(71), 2023.с.100-108.
- Український націоналізм: Антологія. Т.1. Видання друге./ Упор. В. Рог. К.: ФОП Стебеляк О. М., 2010. 384 с.
- Хорошилов О. Ю. Етнополітологія: навч.-метод. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. 134 с.
- Фігурний Ю. С. Українське етнодержавонацієтворення (XV–XVIII ст.) в українознавчому вимірі. Монографія та вибрані українознавчі праці. 2-ге вид. доп. і доопр. К., 2014.
- Фігурний Ю. С. Особливості і закономірності зародження, формування українського етносу від найдавніших часів до середини XIV ст. на теренах України: етнічні, державотворчі і націєтворчі процеси в українознавчому вимірі / Національний науково-дослідний інститут українознавства, Відділ української етнології. К.: НДІУ, 2010.158 с.
- Tetiana Lushahina, Natalia Hromadska, Svitlana Matviienkiv «Formation of Community Security Policy in the Conditions of Decentralization as a Component of National security of Ukraine» *Proceedings of the International Conference on Social Science, Psychology and Legal Regulation (SPL 2021) Atlantis Press*, 2021. WOS (Web of Science) DOI<https://doi.org/10.2991/assehr.k.211218.013>

Викладач

С. М. Матвієнків